

עירובין נג: (4 שורות מלמטה) עד נה. (נקודתיים)

ביאורי מושגים

'שיננא': "שמואל הוא שאומר הרבה כן לרב יהודה, ופירושו בעל שיניים, כי אמרו ששיניו של רב יהודה היו גדולות ביותר... ויש שנושאים עצמן לומר דכזאת שמואל... לא הוו קארו שמי לתלמידיהון כי הני, והאיי שיננא ששונה הלכות או ששנונין טעמיו... והני מילי בעלמא אינון. שיננא - ברור בלשוננו, אפילו בפי נשים וקטנים, שכל גדול שיניים כך קוראין אותו" (אוצר הגאונים ברכות לו ע"א).

תלמידי ר' אליעזר:

- תלמיד אחד היה לומד בלחש ולאחר ג' שנים שכח תלמודו.
- תלמיד אחד ניצל מעונש שריפה כיוון ששימש אדם גדול.

דברי התוכחה של ברוריה:

- לריה"ג: אל תרבה שיחה עם האשה.
- לההוא תלמידא: צריך ללמוד בקול.

ריב"ל:

- המהלך בדרך ואין עמו לוויה - יעסוק בתורה.
- חש בגרונו/במעיו/בעצמותיו/בכל גופו - יעסוק בתורה.

הוראות שמואל לרב יהודה:

- ללמוד בקול (ואז התורה תתקיים בך ותאריך ימים).
- מהר באכילתך ובשתייתך כדי שתוכל להוסיף ולעסוק בלימוד התורה. (ע"פ פירוש המאירי, וראה רש"י)

"חרות על הלוחות" - אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונים:

- ר"א: לא נשתכחה תורה מישראל. ('חרות' = חקוק)
- רב אחא ב"י: אין כל אומה ולשון שולטת בהם. ('חרות' = חורין)

מי מתקיים תלמודו בידו?

- אדם שנעים ומרוצה לבריות. (ר"א)
- אדם שאין לאדם גסות הרוח והוא גם מלמד תורה לרבים. (ר"א)
- אדם שחוזר הרבה על לימודו וגם מלמד אחרים. (ר"א)
- אדם שמשים עצמו כמדבר. (רב מתנה)
- אדם שאינו מקפיד על תענוגים. (רב הונא ל"ק) [וראה עוד פירוש ברש"י]
- אדם שאינו מקפיד אם מאכלו לא נתבשל כל צרכו. (רב הונא ל"ב)

הוראות באופן לימוד התורה:

- מי שמרבה בגירסא ואינו חוזר עליה - לא מועיל. (רב שיזבי)
- חייב אדם לשנות לתלמידו 4 פעמים. (ר' אליעזר)
- חייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו ועד שתהא סדורה בפיו. (ר"ע)
- חייב אדם להסביר את הטעמים של דבריו לתלמידו. (ר"ע)
- אין תורה נקנית אלא בסימנין. (רב חסדא)
- קבעו עיתים לתורה לתלמידכם. (רבא)

במי לא תמצא תורה?

- במי שמגביה דעתו ומרחיב דעתו עליה. (רבא)
- בגסי הרוח בסוחרים ותגרים. (ר' יוחנן)

למה נמשלו דברי תורה ל - ?

- תאנה, דד - כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם.
- אילת - חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה.
- יעלת חן - שמעלה חן על לומדיה.

עירובין נה. (נקודתיים שורה 11) עד נו. (שורה 11)

ברייתא

מהיכן מודדים את התחום מהערים שלהלן?

- עיר מלבנית - מודדים מיד מקצה העיר.
- עיר עגולה - מקיפים את העיר בריבוע דמיוני ומשם מודדים.
- עיר מרובעת - מודדים מיד מקצה העיר.
- עיר בצורת טרפז - מקיפים את העיר במלבן דמיוני ומשם מודדים.
- עיר שהיה בית אחד בולט החוצה ממנה - מודדים מהבית ולהלן.
- עיר שהיו 2 בתים בולטים החוצה ממנו - מודדים מהבתים ולהלן.
- עיר במבנה של קשת - מודדים מהמיתר של הקשת (מתייחסים לעיר כאילו מלאה בתים עד המיתר). (ראה יעב"ץ)
- עיר במבנה של 'גאם' (כמו האות ר) - מתייחסים לעיר כאילו כל החלל מלא בתים.

ולא מקיפים קודם את העיר בריבוע דמיוני.

והחידוש הוא שאין מרבעים קודם את העיר לפי רוחות השמים (=ריבוע עולם"). (ראה ריטב"א)

מדובר ב-2 בתים ב-2 רוחות שונות, ואעפ"כ מקילים ומודדים מ-2 הבתים ולהלן (ולא מהעיר).

עיר במבנה של קשת
התנאים הנדרשים כדי שימדדו לה את התחום מן המיתר:

- (א) שהמרחק בין שני ראשיה יהיה: פחות מ-4000 אמה. (וראה דעה נוספת בתוס')
- (ב) שהמרחק בין המיתר לקשת יהיה: רבה בר רב הונא: עד 2000 אמה.
רבא בנו, אביי: אפילו יותר מ 2000 אמה.

ואילו עיר שנפרצה לכל אורכה - כדי לצרף את 2 החלקים להיחשב כעיר אחת, המרחק צריך להיות עד 141 ושליש אמה.

וכך הוא גם המרחק המקסימלי בין שתי ערים כדי להחשיבן כעיר אחת (לעניין מדידת התחום).

הגמרא מסתפקת האם מדובר גם כאשר יש לו תקרה.

אך אם יש בנין על המערה (וביחד יש ד' על ד') - נחשבת לעיבור העיר.

הטעם: כיוון שאינו מבנה קבוע ולפעמים מתרחק מהעיר יותר משבעים אמה ושיריים.

רשימת דברים שלא נחשבים לעיבור העיר
(אף כאשר הם בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר):

- בנין על הקבר שנפרץ מ-2 צדדיו.
- כל מבנה שאין בו בית דירה.
- בור שיח ומערה.
- בית שבספינה.

רשימת דברים שנחשבים לעיבור העיר
(כאשר הם בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר):

- כל מבנה שיש בו בית דירה. (ראה תוס' ד"ה נפש)
- בית שבאיי הים.

משמש לפנות בו כלים שבספינה.

יושבי צריפין:

אך אם יש שם 3 חצרות ובכל חצר יש 2 בתים מאבן/מעץ - הכל נחשב כעיר.

• אפילו יש הרבה במקום אחד - לא נחשב כעיר. (ולכן מודדין לכל אחד 2000 אמה מפתח ביתו)

• חיהם אינן חיים.

לפי שמחוסרין הנאה וסובלים מרוחות וגשמים.

• נשיהם ובניהם אינן שלהם. כיוון שיש חשש גדול לזנות.

הדרכות לחיים:

בגמרא מבואר שמדובר בסוג מסוים של ירק.

• עיר שאין בה ירק - אין תלמיד חכם רשאי לדור בה (כיוון שהירק זול וטוב למאכל ומאפשר ללמוד תורה).

ואילו סוג אחר של ירק דוקא מזיק לאדם!

• עיר שיש בה מעלות ומורדות - אדם ובהמה שבה מזקינים מהר בגלל הטורח.

עירובין נו. (שורה 11) עד נז. (משנה)

אופן מדידת התחום:

תחילה יש לרְבֵּעַ את העיר (לסמן את גבולות העיר מבחוץ ב-4 קוים ישרים בצורת טבלה מרובעת) לפי ריבוע עולם (צפון - דרום), ואח"כ יש למדוד 2000 אמה מהריבוע.

כיצד ניתן לזהות היכן רוחות השמים (= 'ריבוע עולם')?

ת"ק: לפי מיקום הכוכבים.

ר' יוסי: אפשרות נוספת - לפי הילוך סיבוב החמה.

עגלה בצפון ועקרב בדרום.

רב משרשיא הוכיח מברייתא שהאופציה של ר' יוסי אינה נכונה.

מקום זריחת השמש ← שקיעת השמש:

בקיע: קרן מזרחית צפונית ← קרן מערבית צפונית.

בחורף: קרן מזרחית דרומית ← קרן מערבית דרומית.

בתקופת תשרי/ניסן: אמצע רוח מזרחית ← אמצע רוח מערבית.

מספר עובדות על תקופות השנה:

• בשנה יש 365 יום ושש שעות, המחולקות ל-4 תקופות.

• לכן: משך כל תקופה הוא 91 יום ושבע וחצי שעות.

• תקופת ניסן מתחילה תמיד (במדויק) או בתחילת הלילה או באמצע הלילה או בתחילת היום או באמצע היום [בסבב מחזורי קבוע].

• אורך היום שבתחילת תקופת ניסן ותשרי שווה ללילה. אורך היום שבתחילת תקופת תמוז הינו הארוך ביותר בשנה. אורך היום שבתחילת תקופת טבת הינו הקצר ביותר בשנה.

• "אין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה".

לאור זאת:

כשידוע בשנה מסוימת מתי התחילה תקופת ניסן, ניתן בקלות לחשב את תחילת תקופות תמוז תשרי וטבת שלאחריה (וכן להמשיך לחשב הלאה).

ישנן 7 מזלות (כל"ש צמח"ן).

כל מזל משמש למשך שעה, וכך נוצר מחזוריות קבועה של 7 שעות.

כאשר ידוע לגבי תקופה מסוימת באיזה מזל (שעה) התחילה - הרי ניתן לדעת בקלות באיזה מזל יתחילו התקופות שלאחריה [שהרי ההפרש בין תקופה לתקופה בשעות היום הוא שבע וחצי שעות]. (ראה את הביאור בהרחבה ברש"י)

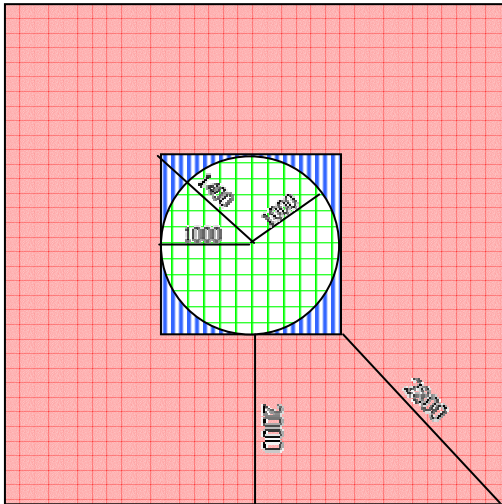
אופן מדידת התחום (המשך):

1. עיר עגולה - תחילה יש לרַבֵּעַ את העיר.
2. כשבא למדוד 2000 אמה מהקרן (מהפינה) של הריבוע הנ"ל - ימדוד באמצעות סבלה מרובעת של 2000 אמה.

ולכן מרויחים את הזויות שנוצרו.
בעיר שקוטרה 2000 אמה, הריוח שנוצר הוא 400 אמה בכל זוית.
[רדיוס עיגול העיר: 1000 אמה. חצי אלכסון הריבוע: 1400 אמה]

ולכן מרויחים את כל אורכו של האלכסון שבטבלה זו.
הריוח שנוצר הוא 800 אמה (בכל זוית של העיר).
[ריבוע שהצלע שלו 2000 אמה - אלכסונו הוא 2800 אמה]

סך כל הריוח (בעיר עגולה שקוטרה 2000 אמה) הוא 1200 אמה בכל זוית.

ברייתא

ר' אליעזר בר' יוסי:

תחום ערי הלויים - 2000 אמה:
1000 אמה מתוכם - למגרש.
השאר - לשדות וכרמים.

"נמצא מגרש - רביע".

קושיה:

שיעור המגרש (1000) הוא חצי (מ2000) ולא רביע!
(ראה תוס')

פתרונות לפיענוח דברי ר' אליעזר בר' יוסי:

רבא:

1. מדובר בעיר עגולה שקוטרה 2000 אמה.
2. המגרש (שמהתחומין ומהקרנות) הוא רבע משטח העיר + שטח התחום והקרנות.
[שטח המגרש: 9000. שטח העיר + שטח התחום והקרנות: 36000]

אביי:

1. מדובר בעיר עגולה שקוטרה 1000 אמה.
2. המגרש (שמהתחומין ומהקרנות) הוא רבע משטח התחום והקרנות.
[שטח המגרש: 6000. שטח התחום והקרנות: 24000]

רבינא:

1. מדובר בעיר מרובעת שצלעה 2000 אמה.
2. מדובר במגרש שמהתחום בלבד שהוא רבע משטח התחום והקרנות.
[שטח המגרש מהתחום: 8000. שטח התחום והקרנות: 32000]

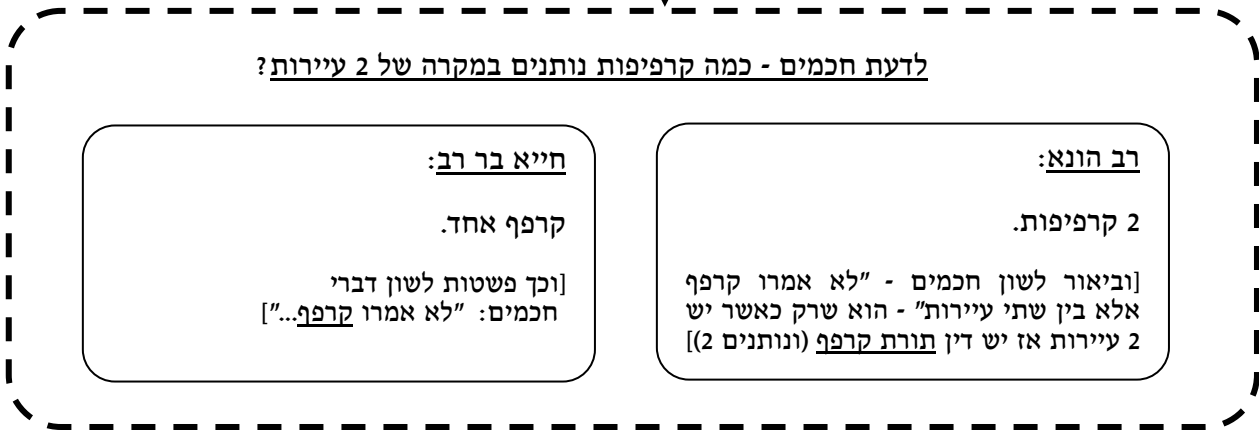
רב אשי:

1. מדובר בעיר מרובעת שצלעה 2000 אמה. (ראה פירוש נוסף ברש"י)
2. מדובר במגרש שמהקרנות בלבד שהוא רבע משטח הקרנות.
[שטח המגרש מהקרנות: 4000. שטח הקרנות: 16000]

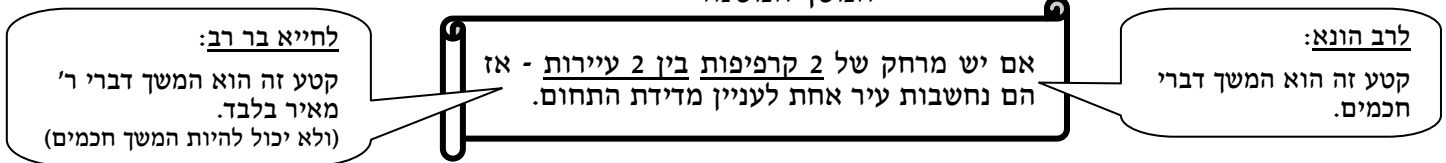
עירובין נז. (משנה) עד נז: (משנה)

ביאורי מושגים
קרפף: מגרש של שבעים אמה ושני שלישי אמה ('שבעים אמה ושירים').
 מגרש זה (בתנאים המבוארים בסוגייתנו) נחשב כחלק מן העיר, ומוודים את תחום שבת ממנו ולהלן (ולא כבר מקצה העיר עצמה).
 דין זה שקרפף מצטרף לעיר נלמד מהפסוק "מקיר העיר וחוצה", שממנו לומדים שהתורה אמרה לתת קודם מגרש מחוץ לעיר ורק אח"כ למדוד. (וראה להרחבה ביפה עיניים)

משנה
מתי נותנים קרפף לעיר?
ר' מאיר: אף לעיר בודדת.
חכמים: רק בין 2 עיירות ("לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות").

המשך המשנה

המשך המשנה

